

2022-05-13

Diarienummer: 2021/1405

Framtidens arbetssätt och campus

Bilaga 1 - Trendspaning

Innehållsförteckning

1 Inledning	2
2 Trendspaningen	2
2.1 Uppkopplad utbildning – en ESO-rapport om högskolans digitalisering	4
2.2 Framtidens lärandemiljöer – en forskningsbaserad översikt	5
2.3 Futurion, Flyttmönster i ett förändrat arbetsliv	6
2.4 Kairos Future – Framtidens arbetsliv, platsattraktivitet och kompetensförsörjning	7
2.5 Trygghetsrådet – framtidens arbetsliv är här	8
2.6 Kairos Future – I huvudet på en ledare	9
2.7 Karolinska institutet, hybridarbetsplatsen, ett flexibelt arbetsätt	10
2.8 Tre olika undersökningar på temat hemarbete	11
2.9 Castellum, Framtidens arbetsliv i kölvattnet på en pandemi	12
2.10 Lars Strannegård – Kunskap som känns	13

1 Inledning

I förstudien ingår att göra en trendspaning för att se vilka trender i omvärlden som kommer att påverka framtidens arbetsätt och därmed också framtidens campus. Denna trendspaning är en bilaga till förstudierrapporten kring framtidens arbetsätt och campus.

Verksamheterna inom Mittuniversitetet har olika karaktärsdrag och förutsättningar och i denna trendspaning görs en beskrivning av ett antal allmänna och generella trender. Vad som kommer att känneteckna framtidens arbetsätt är en komplex frågeställning som involverar flera olika verksamhetsperspektiv. Tilläggas ska att det självklart pågår, och har genomförts, flera olika utvecklingsinitiativ inom Mittuniversitetet som på olika sätt har en anknytning till de trender som berörs i denna trendspaning.

2 Trendspaningen

Under detta avsnitt refereras till elva utredningar och rapporter som på olika sätt påverkar framtidens arbetsätt. Tre av rapporterna, Karolinska institutet – hybridarbetsplatsen, ett flexibelt arbetsätt och ESO-rapporten om högskolans digitalisering, samt framtidens lärandemiljöer har en stark koppling till Mittuniversitetets verksamhet. Därutöver hänvisas även till Lars Strannegårds bok, kunskap som känns.

Under det senaste året har de genomförts ett flertal undersökningar och utredningar kopplat till effekterna av en ökad grad av hemarbete med bakgrund av pandemin. Flera av undersökningar visar också att medarbetarna även fortsättningsvis i olika grad vill ha möjlighet att arbeta hemifrån. Det ska dock tydliggöras att det flexibla arbetsättet inte är en ny företeelse inom akademien, där lärarna har ett arbetstidsavtal som medgett detta. Däremot är det en ny företeelse för medarbetarna inom verksamhetsstödet (TA-personal) som har ett arbetstidsavtal med en fast arbetstid. Det är också viktigt att bevaka om de kommer utredningar och rapporter som har uppmärksammat eventuella arbetsmiljörisker till följd av en ökad grad av hemarbete.

Sammantaget berör utredningarna, rapporterna och boken följande områden:

Högskolans digitalisering

En beskrivning av möjligheterna och utmaningarna som följer av en ökad grad av digitalisering.	ESO-rapporten
--	---------------

Framtidens lärandemiljöer

Rapporten är ett resultat av Akademiska Hus projekt "Samverkan om evidensbaserad forskning om framtidens lärandemiljöer".	En forskningsbaserad översikt
---	-------------------------------

En beskrivning av framtidens arbetsplats

Organisation, arbetsätt, regelverk, arbetsmiljö, teknisk utrustning, lokalplanering, produktivitet och effektivitet.	Karolinska institutet
--	-----------------------

Ett mer flexibelt arbetsliv

Förväntningarna på ett mer flexibelt arbetsliv i ett individuellt perspektiv.	Netigate, Vision, Sifo samt Castellum.
---	--

Flyttmönster i ett förändrat arbetsliv

I rapporten beskrivs exempel på förändrade rörelsemönster, prioriteringar i levnadsförhållanden och satsningar på ett mer distansoberoende arbetsliv.	Futurion
---	----------

Framtidens arbetsliv, platsattraktivitet och kompetensförsörjning

Framtidens arbetsliv förutspås vara mer digitalt och flexibelt. En beskrivning av framtidens arbetsmarknad och önskemål kring själva arbetsplatsen.	Kairos Future
Ett flertal megatrender som beskrivs som långsiktiga rörelser som påverkar framtidens arbetsliv.	Trygghetsrådet
Utmaningarna i dagens arbetsliv, både på en organisatorisk nivå och för den enskilda ledaren.	Kairos Future

Framtidens arbetsliv

Coworking ytor, hubbar, mindre kontor och social interaktion.	Castellum
---	-----------

Kunskap som känns

Lars Strannegård är rektor på Handelshögskolan och i boken kunskap som känns resonerar han kring utbildning, bildning, kultur och livsval.	Lars Strannegård
--	------------------

I anslutning till varje enskild utredning och rapport görs en summarisk sammanfattning av slutsatserna, dokumenten i sin helhet finns också tillgängliga för den intresserade.

2.1 Uppkopplad utbildning – en ESO-rapport om högskolans digitalisering

En ökad digitalisering av högskolan har varit ett mål som funnits under lång tid men pandemin gjorde frågan akut. Rekommendationen att all undervisning på Sveriges lärosäten skulle bedrivas på distans innebar en mycket snabb förändring och lärosätena fick på kort tid ställa om till fjärrundervisning. Samtidigt innebär digitalisering av högskolan mer än enbart nätbaserade utbildningar på distans. Snarare handlar det om ett utvecklingsarbete som, om det görs medvetet och strategiskt, kan leda till pedagogiska vinster.

I rapporten beskrivs hur den nya teknikens möjligheter tas tillvara inom den svenska högskolan. Rapporten avslutas med sju rekommendationer:

- Skapa utrymme för ett permanent högskolepedagogiskt lyft.
- Förstärk de högskole- och it-pedagogiska nätverken.
- Klargör tolkningen av gällande juridiska regelverk när ny teknik introduceras.
- Implementera Unescos rekommendation om öppna lärresurser.
- Reformera den administrativa hanteringen av all validering inom högskolan.
- Stimulera deltagandet i högre utbildning i de glesast befolkade delarna av landet.
- Fördjupa analysen av den snabba utbildningsteknologiska utvecklingen.

2.2 Framtidens lärandemiljöer – en forskningsbaserad översikt

Syftet med denna rapport har varit att kartlägga forskning om lärandemiljöer i högre utbildning med ett särskilt fokus på framtidens lärandemiljöer. Hur vi undervisar påverkar så klart hur vi kommer att arbeta. Denna rapport har också bäring på den kommande förstudien m framtidens campus. Rapporten tar sin utgångspunkt i tre frågeställningar:

- Vilka mönster ser vi inom forskningsfältet lärandemiljöer i högre utbildning mellan 2009 – 2021?
- Vilken betydelse kan översiktens resultat ha för framtidens lärandemiljöer i högre utbildning?
- Vilka erfarenheter har lärosäten nationellt och internationellt gjort i samband med pandemin i relation till lärandemiljöer?

Det samlade resultatet visar att:

- Campus har, om möjligt, ännu större betydelse än tidigare.

- Den digitala omställningen i samband med pandemin har fungerat, men både lärare och studenter längtar efter social samvaro, känsla av sammanhang och att mötas på campus.
- I framtiden undervisar vi i inkluderande och tillgängliga varierande miljöer som utgår både från ett fysiskt och ett digitalt campus. Lärandemiljöerna är flexibla, innovativa och hybrida.
- I framtidens lärandemiljöer undervisar lärare med fördjupad didaktisk spatial kompetens.
- Lärare och studenterna behöver få stöd att utveckla sin kompetens för att kunna utnyttja de varierade lärandemiljöernas erbjudanden
- Det finns behov för samarbete i utveckling, utforskande och utvärdering av lärosätenas lärandemiljöer. Erfarenheter från pandemin pekar mot att vissa digitala undervisningsformer är här för att stanna och vi utmanas att tänka nytt för att utveckla och fördjupa vår kunskap om lärande i hybrida miljöer.
- Arbetet med framtidens lärandemiljöer har fortsatt fokus på studenternas lärande och utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

2.3 Futurion, Flyttmönster i ett förändrat arbetsliv

Futurion är TCO:s och TCO-förbundens tankesmedja för framtidens arbetsliv. I denna rapport som är framtagen av The Remote Lab på uppdrag av Futurion beskrivs flera exempel på förändrade rörelsemönster, prioriteringar i levnadsförhållanden och satsningar på ett mer distansoberoende arbetsliv.

- Syftet med rapporten är bland annat att ge arbetsgivare och organisationer en inblick i pågående skeenden som på olika sätt påverkar den framtida rekryteringen av medarbetare.
- I rapporten fokuseras på vad en ökad grad av distansarbete kan innebära i ett längre perspektiv.

- Innan coronapandemin arbetade omkring 3 procent av arbetstagarna i Sverige på distans större delen av tiden. Under pandemin har nästan 43 procent arbetat på distans mestadels av tiden med stor variation mellan olika branscher och sektorer.
- Drivers of change, de stora krafter och trender som omformar dagens samhälle till något nytt, se nedan
  - ◇ Globalisering (en uppkopplad värld).
  - ◇ Digitalisering (från analog till digital).
  - ◇ Utveckling inom telekommunikation, 5G, Automation och AI.
  - ◇ En ökad acceptans av distansarbete och flexibla arbetstimmar.
  - ◇ Klimatdestabilisering.
  - ◇ Pandemier.
  - ◇ Decentralisering.
  - ◇ Delningsekonomi.

2.4 Kairos Future – Framtidens arbetsliv, platsattraktivitet och kompetensförsörjning

Två minirapporter utifrån, Stora jobbstudien – framtidens lokala arbetsmarknader och kompetensbehov. Studien genomfördes tillsammans med ett 30-tal kommuner och 1000 representanter från lokalt arbetsliv och 10 000 arbetande och studerande medborgare från olika delar av landet.

- Framtidens arbetsliv förutspås vara mer digitalt, flexibelt och mer flytande och självgående. Samtidigt tyder de mesta på att människan och genuint mänskliga förmågor kommer att stå i fokus.
- Arbetslivets förändring och drivkrafterna bakom bör ses i ljuset av att Sverige och världen är en alltmer tankebaserad ekonomi. Ett T-samhälle, kännetecknat av teknologi och transparens, men också av turbulens och gravitation mot världens globala urbana centra.
- I rapporten beskrivs åtta kommuntyper i framtidens arbetsmarknadsnätverk, se nedan.

- ◇ Smetskapare
  - ◇ Oaser
  - ◇ Regionhubbar
  - ◇ (G)lokala tillverkare
  - ◇ Upplevelseskapare.
  - ◇ Småstäder
  - ◇ Landsorter
  - ◇ Naturbrukare
- I den andra minirapporten presenteras några av insikterna kring svenskarnas val av plats, inklusive önskemål kring själva arbetsplatsen.
  - Att arbete generellt tappar i betydelse för människor är tydligt. Trenden gäller alla generationer och har pågått i snart fyra decennier. Bara en femtedel av svenskarnas flyttar motiveras av ett nytt arbete. Oftare är det en bättre plats, bostad och framtid som är orsaken.
  - Livsfas och livsstil spelar en allt större roll i valet av livsplats, samtidigt som arbetets funktion som meningsskapare minskar. Platsattraktivitet är en lagsport mellan det näringsliv och de kommuner som bildar ett gemensamt arbetsmarknadsnätverk.

2.5 Trygghetsrådet – framtidens arbetsliv är här

Syftet med rapporten är att lyfta fram och undersöka relevanta, spännande och kanske även oväntade områden och utvecklingar och reflektera kring de möjligheter som skapas – både för individen och samhället i stort.

- I rapporten identifieras ett antal megatrender som beskrivs som långsiktiga rörelser som påverkar allt och alla, se nedan.
  - ◇ Globalisering
  - ◇ Urbanisering
  - ◇ Digitalisering

- ◇ Automatisering
  - ◇ Hållbarhet
  - ◇ Hälsa
  - ◇ Demografisk utveckling
- Arbetslivet blir mer flytande och flexibelt. Var, hur och när vi arbetar är inte längre bundet till plats, tider, titlar eller bransch.
  - I rapporten beskrivs ett flertal framtidsyrken och "distansaren" lyfts fram som framtidsyrket nummer 1. I allt väsentligt beroende på att teknologin förenklats för medarbetarna att friare välj hur, var och när de ska arbeta.
  - Robotarnas begränsningar och unika mänskliga kvaliteter. Rapporten innehåller även ett resonemang kring vilka mänskliga kvaliteter som robotar troligen aldrig kan ersätta.
  - Parallellt med ett mer digitaliserat, datadrivet och automatiserat arbetsliv förutspås att värderingar, syfte, etik, kreativitet och empati får en ökad och mer central betydelse.

2.6 Kairos Future – I huvudet på en ledare

I denna rapport problematiseras utmaningarna i dagens arbetsliv både på en organisatorisk nivå och för den enskilda ledaren. Ett mer uppluckrat arbetsliv förutspås där bland annat distansarbetet lyfts fram som en faktor men även osäkrare anställningar och lösare strukturer för företag och organisationer.

- Det finns etablerade instrument för att leda organisationer och människor i stabila situationer och miljöer men hur gör man om tillvaron inte är stabil och i ständig förändring?
- Managementmodeller kommer och går. Rapportförfattarna ser inga dominerande idéer just nu. Trenden tycks alltså vara att det inte finns någon trend.

- En bubblande utmaning som troligen växer i omfattning framöver är behovet av att tänka i helhetsystem och motståndskraft. Att ta hänsyn till risker och planera in slack i systemet blir troligen viktigare i framtiden.

2.7 Karolinska institutet, hybridarbetsplatsen, ett flexibelt arbetsätt

I denna rapport används begreppet hybridarbetsplats och flexibel arbetsplats som epitet för en arbetsplats där olika tekniska möjligheter används för utveckling av arbetsätt och verksamhet. Detta kan bland annat innebära att möten kan genomföras både fysiskt och digitalt och att arbetet till viss del kan utföras på annan plats än i arbetsgivarens ordinarie lokaler.

Rapporten berör många intressanta aspekter kopplat till framtidens arbetsplats och är även väl underbyggd med relevant forskning. Att Karolinska Institutet i allt väsentligt bedriver en likartad verksamhet som Mittuniversitet gör rapporten än mer intressant.

- Rapporten har tagits fram på uppdrag av universitetsdirektören.
- Syftet med rapporten var att lämna förslag på hur verksamheten kan utveckla en moderna och attraktiv framtida arbetsplats.
- Rapporten innehåller en beskrivning av hur framtidens arbetsplats kan se ut i praktiken utifrån bland annat organisation, arbetsätt, regelverk, arbetsmiljö, teknisk utrustning, lokalplanering, produktivitet och effektivitet.
- Innehållet i rapporten bygger på resultatet från arbetsgruppens omvärldsspaningar, data från aktuell forskning inom ledarskap, arbetsmiljö och hemarbete samt organisationens egna erfarenheter och upplevelser från Coronapandemin.
- Sammantaget visar interna undersökningar att det finns ett starkt stöd för ett mer flexibelt arbetsätt.

2.8 Tre olika undersökningar på temat hemarbete

Gemensamt för de tre nedanstående undersökningarna är att de fokuserar på olika aspekter och förväntningar kopplat till hemarbete.

Netigate – Flexibelt arbete är det nya normala.

I denna undersökning som genomfördes under juli månad 2020 deltog 1500 slumpmässigt utvalda personer.

- 67 procent som svarat på undersökningen trivs med att arbeta hemifrån samtidigt som 81 procent uppger att de har uppnått sina affärsmål.
- Inkomst, transport eller familjesituation påverkar inte trivsel och arbetsglädje vid hemarbete.
- Undersökningen visar att ålder har inget samband med om man kan leda sitt arbete hemifrån eller inte. Däremot kan det finnas ett samband om man är ny på en arbetsplats och behöver stöd från kollegorna. Samarbete och kommunikation främjas på kontoret.
- Undersökningen visar att vi arbetare hemifrån när vi vill fokusera och koncentrera oss. De dagar när vi vill och behöver ha kontakt med kollegorna kommer vi till det öppna kontorslandskapet där flödet är fritt.

VISION – Valfärden går att utveckla, administrera och leda på distans.

En rapport om Visions medlemmars förutsättningar att arbeta på distans under coronakrisen. Denna undersökning har besvarats av drygt 5000 medlemmar och visar att en fjärdedel har haft hemmet som arbetsplats halva arbetstiden eller mer.

- Nästan två av tre respondenter tror att de kommer att arbeta mer på distans i framtiden.
- Åtta av tio respondenter tror att de mer frekvent kommer att använda digitala plattformar vid möten.
- Över hälften tror att de kommer att resa mindre i tjänsten i framtiden.

Sifo-undersökningen

Undersökningen genomfördes i Kantar Sifos webbpanel under september månad 2020 och på uppdrag av molntjänstföretaget Citrix.

Totalt intervjuades 1028 personer i åldrarna 18 – 65 år i sysselsättning med möjlighet till att arbeta på distans.

- Nästan tre av fyra, 72 procent, uppger att de arbetar lika eller mer produktivt hemifrån.
- Två tredjedelar saknar den sociala aspekten vid hemarbete.
- Hemarbetet har inneburit att vissa arbetar mer än tidigare. Elva procent svarar att de har längre arbetsdagar och av dessa uppger 62 procent att de har arbetat upp till en timme extra varje dag.

2.9 Castellum, Framtidens arbetsliv i kölvattnet på en pandemi

Rapporten är den årliga kundundersökningen som Castellum genomför för att fånga kundernas behov och önskemål. Denna undersökning är särskilt intressant med bakgrund av att den genomfördes under pandemin.

- För att vara en attraktiv arbetsgivare är erbjudandet av flexibilitet fortsatt viktigt. I denna undersökning uppgav närmare 80 procent att både flexibilitet i form av flexibla arbetstider såväl som flexibilitet i att bestämma från vilken plats man arbetar ifrån är viktigt.
- Förväntningarna på arbetsgivaren kommer till stor del att handla om lyhördhet för varje enskild medarbetares behov. Det vill säga att i en större utsträckning kunna anpassa arbetet efter livspusslet.
- Värderingar och syfte blir allt viktigare på svensk arbetsmarknaden. 54 procent av generation Z tycker att syfte och värderingar är värda mer än högre lön.
- Vi vill kunna mixa och flexa! Rapporten innehåller en intervju med Lena Lid Falkman kring temat – Arbetsplatsen efter pandemin.

- Därutöver innehåller rapporten även reflektioner kring den växande trenden av coworkingtor.

2.10 Lars Strannegård – Kunskap som känns

I denna bok berör författaren bland annat begreppen bildning och utbildning och de skillnader som han anser finns mellan olika länder och lärosäten. Lars beskriver också i boken hur Handelshögskolan har arbetat med att integrera konsten i såväl lokalerna som en del av undervisningen.

Därutöver beskrivs även initiativet SSE Literary Agenda, som ska ge studenterna på Handelshögskolan möjligheten att delta i bokcirklar och författarträffar. Ambitionen är att de ska öka förmågan till självreflektion och empati, samt bredda studenternas kulturella exponering. Han beskriver också hur Handelshögskolan har formulerat sitt utbildningsuppdrag som går under namnet FREE.